

مدیریت انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا

مؤلف

حسن واحدی

دانشجوی دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی

انتشارات قانون یار

۱۳۹۹

سرشناسه	: واحدی، حسن، ۱۳۵۶-
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا/ مولف حسن واحدی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۱۷۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۱۱۷-۴
وضعیتفهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: قاچاق -- ایران
موضوع	: Smuggling -- Iran
موضوع	: کالاها -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Commercial products -- law and legislation -- Iran
موضوع	: قاچاق -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Smuggling-- Law and legislation -- Iran
موضوع	: قاچاق
موضوع	: Smuggling
موضوع	: پلیس -- ایران -- مدیریت
موضوع	: -- I r a n P o l i c e a d m i n i s t r a t i o n
رده بندی کنگره	: ۲/۷۰۳۹HJ
رده بندی دیویی	: ۱۳۳۰۹۵۵/۳۶۴
کتابشناسی ملی	: ۶۱۳۹۸۲۲

انتشارات قانون یار

مدیریت انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا

تألیف: حسن واحدی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۹

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۱۱۷-۴

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل اول: کلیات
۱۳	بخش اول: مقدمه
۱۷	بخش دوم: اهمیت تالیف این اثر علمی
۱۹	بند دوم: مدیریت
۱۹	بند سوم: انتظامی
۲۰	بند چهارم: مدیریت انتظامی
۲۰	بند پنجم: قاچاق
۲۱	بند ششم: کالا
۲۱	بند هفتم: قانون
۲۲	بند هشتم: منابع انسانی
۲۵	فصل دوم: پیشینه علمی و پژوهشی موضوع
۲۶	بخش اول: تحقیقات و پژوهش های داخلی
۲۶	بند اول: پایان نامه ها
۳۱	بخش دوم: تحقیقات و پژوهش های خارج از ناجا
۳۱	بند اول: مجموعه مقالات ارائه شده در سومین همایش
۳۴	بند دوم: تحقیقات خارجی مرتبط با موضوع در مراجع و پایگاه های علمی
۳۷	فصل سوم: تاریخچه قاچاق کالا
۳۷	بخش اول: قاچاق کالا در جهان
۴۰	بخش دوم: قاچاق کالا در ایران
۴۴	بخش سوم: بررسی و واکاوی نظریه های مربوطه با قاچاق
۴۴	بند اول: نظریه حرص و آز - افلاطون
۴۴	بند دوم: نظریه آدام اسمیت
۴۵	بند سوم: نظریه پاپل
۴۵	بند چهارم: نظریه قاچاق و رفاه در اقتصاد - ماری ونلسون
۴۵	بند پنجم: نظریه لایمن

- بند ششم: نظریه مرتون ۴۶
 بند هفتم: نظریه فروید ۴۶
 بند هشتم: نظریه دیویس ۴۶

فصل چهارم: تحلیل و واکاوی مفاهیم مربوطه با قاچاق ۴۸

- بخش اول: تعریف و بررسی سازمان های شاکی ۴۹
 بخش دوم: تفسیر و شناسایی حقوقی مفاهیم گمرکی ۵۰
 بخش سوم: انواع کالا بر حسب قانون مقررات صادرات و واردات ۵۲
 بند اول: قاچاق بر حسب سازمانهای مأمور وصول درآمد دولت وقوانین و مقررات ۵۳
 بخش چهارم: تحلیل حقوقی قاچاق فرآورده ها ۵۵
 بند اول: فرآورده های شیلاتی ۵۵
 بند دوم: فرآورده های جنگلی ۵۶
 بند سوم: فرآورده های نفتی ۵۷
 بند چهارم: قاچاق اموال تاریخی، فرهنگی ۵۸
 بند پنجم: قاچاق اسلحه و مهمات و مواد ناریه ۵۹
 بند ششم: قاچاق پرندگان شکاری و وحوش کمیاب ۶۰
 بند هفتم: قاچاق دارو ۶۰
 بخش پنجم: قاچاق صادراتی و قاچاق وارداتی ۶۱
 بند اول: مبادی عمده ورودی کالاهای قاچاق ۶۱
 بند دوم: مبادی رسمی و غیر رسمی ۶۳
 بند سوم: مبادی غیر گمرکی (غیر رسمی) ۷۰

فصل پنجم: شگردهای قاچاق کالا ۷۲

- بخش اول: مرزهای دریایی به عنوان بستری مناسب برای قاچاق ۷۲
 بخش دوم: تحلیل و بررسی شگردهای ورود و خروج کالا از مرزهای دریایی ۷۴
 بخش سوم: مرزهای خشکی راهکاری دیرینه برای قاچاق ۷۶
 بخش چهارم: انتقال، نگهداری و توزیع کالای قاچاق ۷۷
 بند اول: انتقال کالای قاچاق از خارج به داخل کشور ۷۷
 بند دوم: حمل و نقل کالای قاچاق به شهرهای داخلی ۷۸
 بخش پنجم: نگهداری و توزیع کالاهای قاچاق ۷۹
 بخش ششم: شکل گیری قاچاق کالای ورودی ۸۰

- بند اول: کشورهای مبدأ ۸۰
- بند دوم: کشورهای عربی حوزه خلیج فارس ۸۱
- بند سوم: کشورهای همسایه غربی ۸۳
- بند چهارم: کشورهای همسایه شرقی ۸۴
- بند پنجم: کشورهای همسایه شمالی ۸۵
- فصل ششم: آثار و پیامدهای قاچاق کالا ۸۶**
- بخش اول: آثار اقتصادی قاچاق کالا ۸۶
- بند اول: روی نیارودن به تجارت قانونمند ۸۷
- بند دوم: کاهش میزان اشتغال ۸۷
- بند سوم: کاهش تولید داخلی ۸۸
- بند چهارم: کاهش درآمدهای دولت ۸۸
- بند پنجم: برقرار نبودن عدالت مالیاتی ۸۹
- بند ششم: افزایش هزینه دولت ۸۹
- بند هفتم: کاهش اثربخشی هزینه های دولت ۹۰
- بند هشتم: کاهش انگیزه سرمایه گذاری ۹۰
- بند نهم: خنثی شدن حمایت از تولید داخلی ۹۰
- بند دهم: گسترش پول شویی و نابرابری ۹۱
- بخش دوم: تأثیر قاچاق کالا بر سیاست های بازرگانی ۹۱
- بند اول: اختلال در نظام اقتصادی ۹۲
- بخش سوم: آثار اجتماعی و فرهنگی قاچاق کالا ۹۳
- بند دوم: قاچاق کالا و بهداشت جامعه ۹۳
- بند سوم: افزایش آلودگی های مالی و اخلاقی در بدنه نظام اداری ۹۴
- بند چهارم: تقویت باندهای مافیایی در شبکه قاچاق کالا ۹۴
- بند پنجم: شکل گیری رفتارهای اجتماعی غلط ۹۴
- بند ششم: طبقاتی شدن جامعه ۹۵
- بند هفتم: تضعیف فرهنگ کار ۹۵
- بند هشتم: قاچاق کالا و تهاجم فرهنگی ۹۵
- بخش چهارم: آثار سیاسی قاچاق کالا ۹۶
- بخش پنجم: علل و عوامل مؤثر در افزایش قاچاق کالا ۹۶
- بند اول: عوامل اقتصادی ۹۷

- بند دوم: عوامل جغرافیایی ۹۸
- بند سوم: عوامل امنیتی ۹۸
- بند چهارم: عوامل قانونی ۹۹
- بند پنجم: عوامل فرهنگی و اجتماعی ۹۹
- بخش ششم: آسیب شناسی قوانین و مقررات تجاری ۱۰۰
- بند اول: آشنایی با قوانین و مقررات مبارزه با قاچاق کالا ۱۰۰
- بند دوم: قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز و آیین نامه اجرایی آن ۱۰۱
- بند سوم: قانون مجازات مرتکبین قاچاق ۱۰۱
- بند چهارم: قانون امور گمرکی و آیین نامه اجرایی آن ۱۰۲
- بند پنجم: قانون مجازات اخلاگران در نظام کشور ۱۰۲
- بند ششم: قانون شمول اجرای قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی در مورد ثروت های ناشی از احتکار و گرانفروشی و قاچاق ۱۰۳
- بند هفتم: قوانین و مقررات بودجه راجع به مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۱۰۳
- بند هشتم: قانون جدید مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۱۰۴
- فصل هفتم: عناصر تشکیل دهنده جرم قاچاق کالا ۱۰۶**
- بخش اول: عنصر قانونی بزه قاچاق کالا ۱۰۶
- بخش دوم: عنصر مادی بزه قاچاق کالا ۱۰۷
- بخش سوم: عنصر معنوی بزه قاچاق کالا ۱۰۷
- بخش چهارم: قواعد حاکم بر مرتکبین قاچاق ۱۰۸
- بند اول: مباشرت در قاچاق کالا ۱۰۸
- بند دوم: شرکت در قاچاق کالا ۱۰۸
- بند سوم: معاونت در قاچاق کالا ۱۰۹
- بخش پنجم: بررسی و تحلیل عوامل حقوقی ۱۰۹
- بند اول: مقررات حاکم بر تعدد و تکرار جرم قاچاق کالا ۱۰۹
- بند دوم: نبود تعریفی جامع و مانع از قاچاق کالا ۱۱۰
- بند سوم: نقایص و ایرادهای قوانین ۱۱۱
- بند چهارم: ناهماهنگی در تدوین مقررات ۱۱۳
- بند پنجم: وجود راه گریز قانونی برای قاچاقچیان ۱۱۴
- بخش ششم: مشکلات قانونی ۱۱۵
- بند اول: برداشت متفاوت از مفهوم قاچاق ۱۱۶

- بند دوم: تعدد قوانین و مقررات ۱۱۶
- بخش هفتم: آسیب شناسی برخورد قضایی ۱۱۸
- بند اول: مشکلات موجود در محاکم ۱۱۸
- بند دوم: اختلاف رویه در مراجع رسیدگی ۱۱۹
- بند سوم: ضعف در برخورد قضایی ۱۲۰
- بند چهارم: متفاوت و متعدد بودن مراجع داوری یا دادرسی ۱۲۱
- بند پنجم: ایجاد شعبات ویژه قضایی جهت رسیدگی به جرم قاچاق کالا ۱۲۲
- بند ششم: استفاده از قضات باتجربه و متخصص در رسیدگی به جرم قاچاق کالا ۱۲۳

فصل هشتم: تجهیزات قابل استفاده در شناسایی، کشف و مقابله با قاچاق کالا ۱۲۴

- بخش اول: بانک های اطلاعاتی (پایگاه داده ها) ۱۲۴
- بخش دوم: سیستم جی پی اس ۱۲۶
- بخش سوم: استفاده از دستگاه ایکس ری ۱۲۷
- بخش چهارم: سیستم سمیج (سیستم های اطلاعات جغرافیایی) ۱۲۹
- بخش پنجم: اطلاعات (منابع ومخبرین) ۱۳۰
- بخش ششم: تجهیزات خودروبی ۱۳۲
- بخش هفتم: ایست و بازرسی های ثابت (بلند مدت) ۱۳۳
- بخش هشتم: ایست و بازرسی موقت (کوتاه مدت) ۱۳۴
- بخش نهم: برنامه ریزی های مهم و هدف دار در این راستا ۱۳۵
- بخش دهم: انواع طرح های پلیس ۱۳۶
- بخش یازدهم: اتوماسیون اداری ۱۳۷

فصل نهم: منابع انسانی (سرمایه انسانی) ۱۴۰

- بخش اول: تعاریف منابع انسانی ۱۴۱
- بخش دوم: اهمیت سرمایه انسانی ۱۴۱
- بخش سوم: تحلیل و واکاوی ابعاد مدیریت منابع انسانی ۱۴۲
- بند اول: اهداف مدیریت منابع انسانی ۱۴۲
- بند دوم: مدل سازگار مدیریت منابع انسانی ۱۴۳
- بند سوم: تقسیم بندی سرمایه انسانی ۱۴۴
- بخش چهارم: شاخص های منابع انسانی ۱۴۵
- بند اول: آموزش کارکنان ۱۴۵

- بند دوم: سیستم پاداش ۱۴۶
- بند سوم: انواع پاداش ۱۴۷
- بخش پنجم: ویژگی های سیستم پاداش مؤثر ۱۴۷
- بند اول: مدیریت مشارکتی (نیاز به استفاده کامل تر از مأموران پلیس) ۱۴۸
- بند دوم: تحصیلات کارکنان ۱۴۹
- بند سوم: رضایت شغلی (خشنودی شغلی) ۱۵۱
- بند چهارم: ارتقای شغلی (شایسته سالاری) ۱۵۲
- بند پنجم: پرداخت حق الکشف ۱۵۳

فصل دهم: اثر بخشی سازمانی و مدیریت انتظامی پلیس در مبارزه با قاچاق کالا..... ۱۵۶

- بخش اول: بررسی و تحلیل واژه اثربخشی ۱۵۶
- بخش دوم: تحلیل مفهومی کارآیی- اثربخشی ۱۵۸
- بخش سوم: مدل های اثربخشی سازمانی ۱۵۸
- بخش چهارم: مدیریت پلیس (مدیریت انتظامی) ۱۶۰
- بند اول: مدیریت پلیس جامعه محور ۱۶۰
- بند دوم: اهداف و رسالت پلیس ۱۶۱
- بند سوم: اهداف و مقاصد نهایی پلیس ۱۶۱
- بخش پنجم: نقش مدیریت انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا (وظایف سازمانی پلیس) ۱۶۳
- بند اول: زیر سیستم عملیات ها ۱۶۴
- بند دوم: زیر سیستم مدیریت ۱۶۴
- بند سوم: ریز سیستم خدمات کمکی ۱۶۵
- بخش ششم: ماموریت های پلیس مبارزه با قاچاق کالا وارز ناجا ۱۶۶
- بخش هفتم: ارزش های مهم کار پلیس ۱۶۸
- بخش هشتم: نوع مدیریت کنونی حاکم بر مدیریت انتظامی مقابله با قاچاق کالا ۱۶۸

منابع و مأخذ ۱۷۴

- منابع فارسی ۱۷۴
- منابع انگلیسی ۱۷۹

پیشگفتار

متأسفانه بحث قاچاق کالا و ارزش تأثیرات مخرب سنگینی بر اقتصاد کشورها دارد و موجب گسترش فقر و بیکاری و سست شدن پایه های اقتصادی جامعه می شود که بر اساس آمار و اطلاعات موجود به هر میزان که ارقام قاچاق سازمان یافته کالا در کشور افزایش و رشد داشته به همان نسبت شاخص فقر در جامعه نیز رو به افزایش است که در این رابطه عوارض و تبعات سنگینی و لطمه شدیدی به جامعه اقتصادی کشور وارد می گردد. کشور جمهوری اسلامی ایران از گذشته تاکنون با معضل قاچاق کالا روبرو بوده و متأسفانه علیرغم مبارزاتی که در راستای مقابله با آن به عمل آمده هزینه سرسام آور در بخش اقتصادی و تبعات سوء سیاسی و امنیتی در پی داشت. ناجا یکی از اصلی ترین عنصر مقابله با این معضل و مهار آن دخیل می باشد و عملکرد منابع انسانی در بدنه ناجا یکی از اصلی ترین عنصر مقابله و موفقیت مبارزه نقش عمده و اساسی را ایفا می نماید. عوارض ناشی از قاچاق که به طور کلی عبارتند از: عدم پرداخت حقوق و عوارض دولتی، برهم خوردن تعامل بازار رقابتی، سودآوری زیاد و فساد مالی و اخلاقی، مختل شدن تولید کشور بروز ارتشاء و فساد در نظام اداری، عدم مدیریت صحیح دولت بر امور اقتصادی و اجتماعی خطرپذیری رقابت تجاری سالم، تأثیر منفی بر کارکرد سیاستهای تجاری و اقتصادی و معضلات فرهنگی و بهداشتی، خود حاکی از آن است که برای رسیدن به یک سیاست جنایی مطلوب در مبارزه با قاچاق نیاز به جامع‌نگری و شناسایی و بررسی دقیق علل و عوامل موجد قاچاق کالا بوده که اگر به درستی شناسایی، ارزیابی و تحلیل نشود و برپایه آن سیاست تقنینی اعمال نگردد، چه بسا در امر مبارزه رودرو با عوامل قاچاق حتی با صرف هزینه‌های هنگفت موفقیتی بدست نیاید. نتیجه مهم و منطقی آنکه اگر دولت قصد واقعی در مبارزه علیه قاچاق کالا و ارزش که بیشترین صدمات را به اقتصاد کشور و بخش خصوصی وارد کرده دارد، باید اول از خود و نهادهای وابسته به خود این

مبارزه را آغاز کند و با بهره‌گیری از فناوری‌های جدید در نظارت و کنترل ورود کالا به کشور و یا ترانزیت عزم خود را برای مبارزه به اثبات رساند که البته باید توجه داشت مقابله دولت با خود برای مبارزه با قاچاق بسیار سخت‌تر و طولانی‌تر از ابعاد دیگر این مبارزه است، چرا که نهادهای دولتی با عنایت به قدرت خود بطور مداوم در این مسیر خطیر سنگ‌اندازی و مانع‌تراشی خواهند کرد. شاید در بررسی این وضعیت، فقدان برنامه‌ای ملی، جامع و مورد اجماع دولت، مجلس و تشکل‌های صنفی را باید مورد اشاره قرار داد. طبیعی است در صورت وجود چنین طرح و برنامه‌ای مبارزه با قاچاق با پشتوانه و توانایی بیشتر و قدرتمندتری اجرا می‌شد و دست‌های مخالف امکان این را پیدا نمی‌کردند تا در این روند ایجاد اخلال کنند. فقدان چنین برنامه‌ای اشکالات متعددی را در تعریف قاچاق، شناسایی عوامل قاچاق، شناسایی آثار مخرب آن و از همه مهمتر مبارزه با قاچاق را به وجود آورده که موجب سیاستگذاری‌های متعدد و بعضاً متناقض شده است. نمونه بارز آن بحث اسکله‌های مجاز و غیرمجاز به عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل قاچاق است که نهایتاً پس از مدت‌ها بحث از سوی مسئولان ستاد مبارزه با قاچاق و دست‌اندرکاران حمل و نقل دریایی و بندری مشخص شد که هنوز تعریف معینی از اسکله‌های مجاز و غیرمجاز وجود ندارد. تسلسلی باطل از قاچاقی که مستقیم و یا غیرمستقیم منشاء دولتی دارد، آن هم دولتی که خود متولی مبارزه با قاچاق است. وقتی در خود اصل موضوع، پارادوکس و تناقض موجود است و بدون شک قوانین و سیاستگذاری‌های وضع شده در این باب نیز پارادوکسیکال خواهد شد و این همان دور باطل است.

فصل اول

کلیات

بخش اول: مقدمه

قاچاق دامنه وسیعی از فعالیتها را شامل می‌شود. تولید بدون اخذ مجوز از مراجع ذیصلاح، بازرگانی بدون ثبت در دفاتر رسمی یا پنهان کردن این نوع معاملات از چشم ماموران مالیاتی داخلی و گمرکی، عرضه کار بدون مجوز در بازار برای پرداختن بیمه‌های تامین اجتماعی و مالیات، دستکاری در اسناد دولتی و تجاری یا جعل آنها، رشوه‌خواری، پاورقی بازی، گرفتن حق حساب و باجگیری و فعالیت در تولید و توزیع کالاهای ممنوع مثل مواد مخدر و مشروبات الکلی همگی از اشکال قاچاق است. همه این موارد دو خصیصه مشترک دارند. (۱) بدون مجوزند، یعنی خلاف مقررات و قوانین هستند. (۲) افراد با انگیزه کسب سود بیشتر از فعالیتهای رسمی اقدام به این گونه فعالیتها می‌کنند ممکن است بعضی از فعالیتها فقط در صورتی که به صورت قاچاق انجام می‌شوند سودآور باشند، یعنی اگر در قالب رسمی با پرداخت حقوق و عوارض دولتی و اجتماعی و شخصی صورت بگیرند، سودآور نباشند. لذا قاچاق بدین صورت تعریف می‌شود: «مجموعه فعالیتهای اقتصادی، خواه بخش تولیدی و خواه در بخش خدمات، توسط شهروندانی که کوشش می‌کنند خارج از مقررات و چارچوبهای

تعیین شده برای اقتصاد رسمی، به منظور کسب درآمد بیشتر نیازهای خود را تامین کنند. از تعریف فوق می‌توان دامنه فعالیت‌های قاچاق را به دو دسته تقسیم کرد:

دسته اول: قاچاق در تولید کالا

دسته دوم: قاچاق در تجارت کالا

در بیان کلی می‌توان گفت که عوامل متعددی در حجم قاچاق کالا تاثیرگذار است که برخی از این عوامل عبارتند از:

۱. مالیات
۲. نرخ بیکاری
۳. یارانه
۴. کنترل‌های ارزی
۵. تغییرات لیست کالاهای ممنوع
۶. افزایش تقاضا برای پول نقد و چک‌های بی‌نام
۷. میزان کشفیات کالای قاچاق توسط ماموران انتظامی و گمرکی
۸. افزایش دخالت دولت
۹. توزیع درآمد
۱۰. کاغذ بازی و ساختار اداری ناکارآمد.

قاچاق کالا اغلب با واژه‌های اقتصاد سیاه، اقتصاد پنهان، اقتصاد زیرزمینی تعریف می‌شود، دامنه وسیعی از فعالیت‌های اقتصادی را چه در مرحله تولید و چه در مرحله توزیع و تجارت شامل می‌شود در اقتصاد سالم تمامی فعالیت‌های اقتصادی ثبت و ضبط می‌شود اما دسته‌ای از فعالان اقتصادی مایل به چنین امری نیستند و لذا موجبات شکل‌گیری اقتصاد زیر زمینی یا

اقتصاد سیاه را به وجود می آورند. از مهم ترین مصادیق اقتصاد زیر زمینی همانا «پدیده قاچاق کالا و ارز» است که نظام اطلاعات اقتصادی کشور را مختل می کند و تصمیم گیری اقتصادی را با مشکل مواجه کرده و سیاستگذاری ها کارایی خود را از دست می دهند با توجه به اینکه سالانه کالاهای به صورت قاچاق وارد کشور شده و از طرفی کالاهای نیز از کشور خارج می شود و این امر خسارت جبران ناپذیری به اقتصاد کشور وارد می کند که لازم است با مدیریت بهینه کلیه دست اندرکاران نسبت به مقابله جدی با این معضل پرداخت تا دولت را در رسیدن به اهداف چشم انداز کشور یاری کرد. (شکيبائی و احمدی، ۱۳۷۸، ص ۱۶۳) یافته های علمی انتظامی نشان می دهد یکی از عوامل تهدید کننده نظم و امنیت هر کشور «پدیده قاچاق» است. پدیده قاچاق یک عمل خلاف شرع و ضربه به اقتصاد و هویت ملی و برنامه ریزی کشور است که در صورت مقابله نشدن با آن زمینه ساز تضعیف تولید داخلی و ترویج اشتغال ناسالم خواهد بود. میزان سرمایه گذاری، پیشرفت صنایع و فن آوری شرکت های فرا ملیتی، با میزان سرمایه گذاری، پیشرفت صنایع و فن آوری کشورهای در حال توسعه، مانند کشور ما مبین این واقعیت است که ما در کارزار نابرابر قادر به رقابت نیستیم، بنابراین صنایع ما به نوعی حمایت و پشتیبانی دولتی نیاز دارند، یکی از ابزارهای مؤثر و نافذ خود استعماری، با تبلیغات هزار تو و مردم پسند نیاز آفرینی شده تشنگی مصرف به حد هلاکت رسیده، تجارت غیر قانونی کالا و خدمات می باشد که توان دور زدن و فرار از همه موانع، مانند حفاظت فیزیکی مرزها، قوانین و مقررات بازدارنده، دیوراه های تعرفه ورود کالا و... را دارد. (شادنیا، ۱۳۸۴، ص ۸۲-۸۳). قاچاق کالا آثار و تبعاتی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، انتظامی، سیاسی از خود بجا می گذارد. قاچاق پدیده ای است مخرب که صدمه فراوانی بر پیکره اقتصادی کشور وارد می کند؛ این پدیده برنامه ها و سیاستهای توسعه اقتصادی را مختل می سازد و منجر به کاهش تولیدات داخلی، افزایش بیکاری و مشکلات ناشی از آن می شود در اقتصادهایی که در زمینه کمیت و کیفیت تولید، منابع ارزی و حمایت های گمرکی محدودیت شدید وجود دارد، همواره

بخشی از تقاضای داخلی برای کالاها، به ویژه کالاهای با کیفیت مرغوب، لوکس و حتی ضروری از راه های قانونی تأمین نمی شود. در کشورهای در حال توسعه و عموماً جهان سوم به علت بی ثباتی سیاسی و نیز وجود اقتصاد تک محصولی مانند نفت یا گاز و علاوه بر عدم زیر ساختهای اقتصادی پایدار و سرمایه گذاری مناسب، مردم برای جبران درآمد و نیز اشتغال کاذب به پدیده قاچاق روی می آورند. در این میان نقض قوانین بصورت گسترده و عدم اعتقاد به رعایت قوانین مربوطه (که در دراز مدت به صلاح و مصلحت کشور و تولیدات داخلی) نبوده، از عوامل رونق قاچاق کالا و ارز می باشد و کشور ما از این قاعده در امان نیست. آمار و ارقام موجود بیانگر این است که قاچاق کالا یک معضل ملی است و اقتصاد و عوامل فرهنگی، اجتماعی و حتی ارزشهای جامعه را تهدید می کند. لذا در این کتاب سعی شده که اثر بخشی مدیریت انتظامی در مقابله با قاچاق کالا مورد بررسی قرار بگیرند. یکی از مهمترین موانع موجود در رشد و شکوفایی اقتصاد کشور، قاچاق کالا می باشد. چرا که بنابر ادعا مسئولین سالیانه حدود ۲۰ میلیارد دلار کالای قاچاق بر اقتصاد ایران ضربه می زند. (روزنامه جام جم، ۱۳۹۲، ص ۴). از آنجائیکه یکی از مهمترین وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی برابر بند ۸ ماده ۴ قانون ناجا مصوب ۲۷ تیر ماه ۱۳۶۹ وظیفه پیشگیری را بر عهده نیروی انتظامی قرار داده در بند ماده فوق آمده است: «بر طبق قانون وظایفی بر عهده نیروی انتظامی، به عنوان ضابط قوه قضائیه شامل: ۱- مبارزه با مواد مخدر ۲- مبارزه با قاچاق ۳- مبارزه با منکرات و فساد ۴- پیشگیری از وقوع جرم ۵- حفظ آثار و دلایل جرم ۶- دستگیری متهمین و مجرمین و جلوگیری از فرار و اختفای آنان ۷- اجرا و ابلاغ احکام قضایی» محول شده است. لذا ناجا اصلی ترین سازمان مبارزه کننده در مقابله با قاچاق کالا به شمار می رود و انتظارات مردم و مسئولین از پلیس در این حوزه زیاد می باشد. پس به منظور اجرای مطلوب وظایف ذاتی ناجا و برآورد انتظارات مسئولین از پلیس، شناخت اثر هر یک از شاخص های مدیریت انتظامی (منابع انسانی، تجهیزات و قوانین) در مقابله با قاچاق کالا ضرورت داشته و یکی از دغدغه اصلی

محقق به عنوان کارشناس که چندین سال مستقیماً با آن ارتباط دارد لازم به تالیف آثار علمی و پژوهشی بود تا به استناد به نتایج بدست آمده نسبت به توسعه و تقویت شاخص های اثر گذار سازمانی گامهای مثبت برداشت.

بخش دوم: اهمیت تالیف این اثر علمی

قاچاق، معضلی است که تمامی کشورهای جهان به نوعی گرفتار آن هستند، ولی شواهد نشان می‌دهد عمق در وسعت قاچاق در کشورهای کمتر توسعه یافته، بیشتر می‌باشد. به نحوی که در بعضی از این کشورها، قاچاق بخش قابل توجهی از فعالیت‌های اقتصادی جامعه را در بر می‌گیرد. در این بین می‌توان آثار و نشانه‌های وجود ریشه‌دار این معضل را در لایه‌های مختلف اقتصاد جمهوری اسلامی نیز مشاهده کرد. متأسفانه باید به این واقعیت اشاره داشت که در خلال سال‌های اخیر بر دامنه و عمق این پدیده افزوده شده است. قاچاق کالا که به نظر می‌رسد در کشور نهادینه شده است، پدیده‌ای چند وجهی چند ریشه‌ای است و از این رو تبعات آن به حوزه اقتصادی منحصر نمی‌شود، بلکه می‌توان به گستره وسیعی از پیامدهای مخرب سیاسی اجتماعی و فرهنگی در کنار آثار زیانبار اقتصادی آن اشاره کرد. باتوجه به اینکه کشور جمهوری اسلامی ایران از سالها تحت تاثیر پدیده قاچاق کالا قرار گرفته و لطمات جبران ناپذیری در تمامی بخش های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و غیره به خود دیده و در جهت مقابله با این صدمات هزینه های زیادی پرداخته است؛ اعم از جانی که شهادت مأمورین مبارزه کننده در این راه، هزینه های مالی، نیروی انسانی و... که برهمگان مشخص و محرز است. همچنین قاچاق پدیده ای مخرب است که آسیب فراوانی بر پیکره ی اقتصاد کشور ها وارد می نماید. این فعالیت غیر رسمی اقتصاد، برنامه ها و سیاست های توسعه کشورها را دچار اختلال می کند و مشکلاتی نظیر کاهش تولیدات صنعتی و داخلی، کاهش درآمدهای گمرکی و مالیاتی دولت، فرار از محدودیت های تعرفه ای موجود در بخش تجاری کشور، کاهش

درآمدهای دولت نیز کمیت و کیفیت عرضه کالاها و خدمات عمومی را در جامعه پائین می آورد و سبب خروج بی حاصل ارز، فرار گسترده سرمایه، افزایش بیکاری، تعطیلی کارخانجات تولیدی و ... می شود. (مداح، ۱۳۸۴، ص ۶). از آنجائیکه هزینه های موارد مذکور سنگین بوده و از پیشرفت کشور نیز در جهت رسیدن به سند چشم انداز ۱۴۰۴ باز خواهد داشت رهبر معظم انقلاب نیز در پیام نوروزی سال ۱۳۹۱ را سال ((تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی)) نامگذاری کرد و برای رسیدن به تدبیر داهیانیه رهبر معظم انقلاب ضرورت توجه به موانع تولید است از آنجائیکه یکی از موانع تولید داخلی، قاچاق کالا می باشد. لذا برای مقابله با قاچاق کالا ضرورت وجود امکاناتی از جمله داشتن دانش مدیریت انتظامی است. افزایش بی رویه خطرات ناشی از قاچاق وریشه یابی علل ایجاد آن از یک سو و تلاش جهت ارائه راه کار مطلوب و مناسب برای اقدام ستادی و اجرایی برای سازمان های مسئول و ناجا از سوی دیگر ضرورت انجام این موضوع گردیده است. اهمیت مدیریت را می توان این چنین بیان کرد که رمز موفقیت و شکست سازمان ها در مدیریت آن خلاصه می شود. به اعتقاد پیتر دراگر^۱، عضو حیات بخش هر سازمان، مدیریت آن است. (دراگر، ۱۹۶۴، ص ۳۵۱-۳۵۴). هارولد کنتز^۲، مدیریت را مهمترین زمینه فعالیت انسانی می داند و معتقد است که وظیفه اصلی مدیران در تمام سطوح و در همه ی واحدهای مختلف بازرگانی، صنعتی و اداری این است که محیطی را طراحی و نگه داری کنند تا در آن همه اعضا بتوانند به صورت گروهی با یکدیگر کار کنند و به اهداف تعیین شده دست یابند. (کنتز، ۱۹۸۸، ص ۴)

در لغت مؤثر، کارگر، اثر و نشان، بجا گذاشتن (معین، ۱۳۸۱، ص ۱۴۱) تعریف نظری اثربخشی عبارت است، درجه و میزان نیل به اهداف تعیین شده است. به بیان دیگر اثر بخشی نشان

^۱ .Drucker

^۲ . Harold Kntz

می دهد که تا چه میزان از تلاشهای انجام شده نتایج مورد نظر حاصل شده است. در واقع اثر بخشی مرتبط با عملکرد و فراهم آمدن رضایت انسان از تلاشهای انجام شده می باشد.

بند دوم: مدیریت

این کلمه با حروف عربی: مدیریت، مدیر بودن. مدیری، مدیریت کل، مدیریت عامل، رجوع به مدیری و مدیر شود. (دهخدا، ۱۳۷۷) مدیر بودن، مدیری. (م ی) [ع. ا] ۱ - (مص جع). مدیر بودن، مدیری کل، مقام مدیرکل، مدیر کلی ۲ - علم و هنر متشکل کردن، هماهنگ کردن. (معین، ۱۳۸۱، ص ۳۹۷۳) تعریف نظری مدیریت، فرآیند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج منابع امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می گیرد.

تعریف مذکور، پنج قضیه اساسی را که زیر بنای مفاهیم کلی نظری و عملی مدیریت است را در بر می گیرد که شامل:

- ۱- مدیریت یک فرآیند است. ۲- مفهوم نهفته ی مدیریت، هدایت تشکیلات انسانی است.
- ۳- مدیریت مؤثر، تصمیم های مناسبی می گیرد و به نتایج مطلوبی دست می یابد.
- ۴- مدیریت کارا، به تخصیص و مصرف مدبرانه منابع می گویند.
- ۵- مدیریت بر فعالیت های هدف دار تمرکز دارد. (رضائیان، ۱۳۸۹، ص ۷)

بند سوم: انتظامی

(ص نسبی) منسوب به انتظام. قوای انتظامی، قوه هایی که حفظ نظم و آرامش مملکت بعهدۀ آنهاست، مانند ارتش و شهربانی و ژاندارمری (فرهنگ معین). در فرهنگ علامه دهخدا مامور انتظامی، مأموری که عهده دار حفظ نظم و آرامش است. (دهخدا، ۱۳۷۷، ص ۳۴۵۴)

تعریف عملیاتی انتظامی، مأمورین ناجایی که در امر مبارزه با قاچاق کالا در پلیس مبارزه با قاچاق کالا و ارز اعم از صنفی و ستادی مشغول انجام وظیفه می باشند را شامل می شود.

بند چهارم: مدیریت انتظامی

تعریف نظری مدیریت انتظامی، مدیریت انتظامی شاخه ای از مدیریت است که به بررسی و تبیین مدیریت در واحدها و قوای برقرار کننده نظم و انتظام در جامعه پرداخته و نحوه مدیریت در امور انتظامی (اموری که منجر به استقرار نظم و انتظام و امنیت و تامین آسایش فردی و عمومی جامعه می شود) را مشخص می نماید.

مدیریت انتظامی؛ فرآیند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل امور انتظامی برای دستیابی به برقراری نظم و امنیت و تامین آرامش و آسایش فردی و اجتماعی در جامعه و افزایش بهره وری براساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می گیرد. (رفیعی، ۱۳۸۰، ص ۲۳۸-۲۴۰)

بند پنجم: قاچاق

در فرهنگ معین به معنای، تردستی، کاری که پنهانی و با تردستی انجام شود، خرید و فروش کالای در انحصار دولت و یا معامله ممنوعه (اسم) ۱- کاری بر خلاف قانون که پنهانی انجام شود ۲- متاعی که معامله یا ورود آن به کشور ممنوع است. قاچاق کردن (مصدر) متاعی را پنهانی وارد کشور کردن و نپرداختن عوارض گمرکی آن. (معین، ۱۳۷۳، ص ۲۶۰۷). در فرهنگ لغت دهخدا به معنی، برده، ربوده، پنهانی عمل کردن و گریزان، آنچه ورود آن به کشور و یا معامله آن از طرف دولت ممنوع است. متاع قاچاق، متاع ممنوع الورد یا ممنوع معامله. (دهخدا؛ ۱۳۷۷، ص ۱۷۲۶۴)

معنای اصطلاحی و نظری قاچاق، معنای این کلمه در حالت اسم مصدر عبارت است از انجام دادن کاری بر خلاف قانون. معنای این کلمه در حالت اسم آلت عبارت است از متاع یا کالای که ورود آن به کشور یا معامله آن ممنوع باشد. به ترتیب، در لغت و افکار عمومی مردم،